

Samenwerkend Toezicht Jeugd
Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Nota van Bevindingen Lelystad Aanpak Gezinscoaching

Toezichtonderzoek op casusniveau naar de verantwoorde zorg
en ondersteuning van gezinnen met geringe sociale redzaamheid

Utrecht, oktober 2014

Samenwerkend Toezicht Jeugdzaken is een samenwerking van:

Inspectie voor de Gezondheidszorg

Inspectie van het Onderwijs

Inspectie Jeugdzorg

Inspectie Veiligheid en Justitie

Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Voorwoord

Gemeenten staan vanaf 2015 voor de belangrijke opgave om, samen met andere betrokken organisaties, voor gezinnen met complexe problematiek de zorg en ondersteuning die nodig is te regelen. Het gaat om gezinnen waarin sprake is van langdurige werkloosheid, schulden, huisvestingsproblemen, (geestes)ziekte, verslaving, verstandelijke beperking, opvoedproblemen en huiselijk geweld, in wisselende combinaties en in wisselende intensiteit.

Deze problemen leiden tot grote risico's voor de gezonde en veilige ontwikkeling van de kinderen in die gezinnen, zeker als deze kinderen extra kwetsbaar zijn vanwege een lichte verstandelijke handicap en/of gedragsproblematiek. De dubbele kwetsbaarheid van deze kinderen geeft Samenwerkend Toezicht Jeugd (STJ) aanleiding om, zeker in deze periode van transitie en transformatie, haar toezicht te blijven richten op de groep gezinnen met – chronische – complexe problematiek (gezinnen met geringe sociale redzaamheid).

Tegen deze achtergrond heeft STJ van het najaar 2013 tot en met het voorjaar 2014 in Lelystad toezichtonderzoek gedaan naar de vraag of er in de praktijk verantwoorde zorg en ondersteuning voor deze gezinnen tot stand komt. Hetzelfde onderzoek heeft STJ in Delft, Maastricht en Zwolle uitgevoerd.

Deze nota geeft de gemeente en betrokken organisaties handvatten om de bestaande dan wel, in het licht van de veranderingen die met de decentralisatie van de jeugdzorg gepaard gaan, toekomstige aanpak van deze groep gezinnen met chronische complexe problematiek te verbeteren.

Namens STJ bedank ik iedereen die heeft meegewerkt aan het toezichtonderzoek. Allen die in Lelystad samenwerken in de moeilijke maar, voor de kinderen, zo belangrijke zorg en ondersteuning van gezinnen met geringe sociale redzaamheid, wens ik daarbij veel succes.

Hoogachtend,
namens de samenwerkende jeugdinspecties,

J.K. van Wijngaarden, arts
hoofdinspecteur
Inspectie voor de Gezondheidszorg

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
1 Inleiding	5
1.1 Gezinnen met geringe sociale redzaamheid	5
1.2 Gezinscoaching	5
1.3 Toezichtonderzoek STJ	5
1.4 Leeswijzer	7
1.5 Verantwoording en vervolg	7
2 Typering van de aanpak Gezinscoaching	8
2.1 Gezinnen in de aanpak	8
2.2 Aanmelding	8
2.3 Doel van de aanpak	8
2.4 Regie	8
2.5 Betrokken partijen	8
2.6 Afgesproken werkwijze binnen de aanpak op basis van de notitie 'De Gezinscoach van Maatschappelijke Dienstverlening Flevoland'	9
3 Wat gaat goed?	10
3.1 Het gezin heeft een belangrijke rol in de aanpak	10
3.2 Nazorg goed geregeld	11
4 Wat kan beter?	13
4.1 Gezinscoaching hanteert geen één gezin, één plan	13
4.2 Niet voor alle problemen doelen gesteld	14
4.3 Beperkte aandacht voor het opbouwen van een sociaal netwerk	15
5 Algemene conclusie en aanbevelingen	16
5.1 Algemene conclusie	16
5.2 Aanbevelingen	17
6 Uitkomsten leerbijeenkomst 27 mei 2014	18
Bijlage 1: Beoordeling indicatoren toetsingskader zorg en ondersteuning GGSR	19

1 Inleiding

Deze nota van bevindingen bevat de uitkomsten van het STJ¹-onderzoek naar hoe de zorg en ondersteuning voor gezinnen met geringe sociale redzaamheid (GGSR) in de gemeente Lelystad vanuit de aanpak Gezinscoaching in de praktijk uitpakt.

Dit onderzoek naar de praktijk van zorg en ondersteuning aan GGSR maakt deel uit van een groter geheel. In een eerdere fase heeft STJ bij 21 gemeenten het toezichtonderzoek afgerond naar de borging van verantwoorde zorg en ondersteuning aan gezinnen met geringe sociale redzaamheid op beleidsniveau. Op basis van de resultaten op beleidsniveau heeft STJ vier gemeenten (Delft, Lelystad, Maastricht en Zwolle) geselecteerd met veelbelovende aanpakken voor GGSR. Deze aanpakken zijn in de praktijk onderzocht. In Lelystad gaat het om de aanpak Gezinscoaching.

Alle informatie over dit onderzoek en de resultaten van het toezichtonderzoek op beleidsniveau staan op www.toezichtggsr.nl

1.1 Gezinnen met geringe sociale redzaamheid

Gezinnen met geringe sociale redzaamheid (GGSR) zijn zelf niet goed in staat om adequate hulp te organiseren voor de problemen waarmee ze worden geconfronteerd. Het gaat om een combinatie van problemen met een complex en hardnekkig karakter, zoals werkloosheid, schulden, (geestes) ziekte en/of verslaving en/of verstandelijke beperking, huisvesting- en opvoedproblemen en huiselijk geweld. Deze gezinnen kennen vaak een historie van hulpverleningstrajecten die niet tot het gewenste resultaat hebben geleid of zijn vastgelopen. Kinderen die in deze gezinnen opgroeien, lopen risico's ten aanzien van een gezonde en veilige ontwikkeling.

1.2 Gezinscoaching

De gemeente Lelystad zet sinds 2004 de aanpak Gezinscoaching in voor gezinnen met geringe sociale redzaamheid of zorgmijdende gezinnen met kinderen tussen 0 en 23 jaar. Gezinscoaching is een actieve vorm van hulpverlening waarbij de vraag van de cliënt voorop staat. De gezinscoach geeft praktische ondersteuning, adviseert en schakelt zo nodig specialistische hulp in. De aanpak richt zich op het gezin als geheel, waarbij de veiligheid van de kinderen voorop staat en bepalend is voor het traject. De duur van de aanpak is afhankelijk van de complexiteit van de problemen van het gezin en eindigt pas als de problemen beheersbaar zijn. In 2013 waren in Lelystad vier gezinscoaches actief.

1.3 Toezichtonderzoek STJ

Het onderzoek naar de praktijk van zorg en ondersteuning vanuit de aanpak Gezinscoaching heeft als volgt plaatsgevonden. Allereerst heeft STJ een selectie gemaakt van drie gezinnen die aan de STJ-definitie van GGSR voldoen en waarvan de aanpak Gezinscoaching recentelijk was afgesloten. Vervolgens hebben STJ-inspecteurs gesproken met het gezin, de betrokken gezinscoach en drie professionals die bij de aanpak betrokken waren. Ook is het gezinsplan geanalyseerd.

¹ Binnen Samenwerkend Toezicht Jeugd (STJ) is al het rijkstoezicht georganiseerd dat betrekking heeft op (de zorg voor) jongeren en dat gezamenlijk wordt uitgevoerd. In het toezicht op de verantwoorde zorg en ondersteuning voor gezinnen met geringe sociale redzaamheid richt STJ zich op de problemen van en door jongeren en hun ouders. De vijf inspecties die participeren in STJ zijn: de Inspectie voor de Gezondheidszorg, de Inspectie van het Onderwijs, de Inspectie Jeugdzorg, de Inspectie Veiligheid en Justitie en de Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Voor meer informatie over STJ zie www.jeugdinspecties.nl.

Leidraad bij het onderzoek is het toetsingskader dat STJ heeft ontwikkeld voor de zorg en ondersteuning aan GGSR (zie figuur 1). Aan de basis van het toetsingskader liggen de eisen die de nieuwe Jeugdwet stelt voor de zorg aan en ondersteuning van gezinnen met een complexe problematiek, waaronder het werken vanuit het principe één gezin, één plan, één regisseur², het ondersteunen van de eigen kracht en het betrekken van het sociale netwerk van deze gezinnen. Op basis van het toetsingskader heeft de analyse plaatsgevonden van alle informatie die met het onderzoek rondom de gezinnen is opgehaald. Op die manier is de aanpak op alle indicatoren van het toetsingskader getoetst. Op basis van deze toetsing heeft STJ bepaald wat de belangrijkste thema's zijn om over te rapporteren aan de gemeente Lelystad en haar netwerkpartners. Die thema's zijn opgenomen in hoofdstuk 3 en 4 van deze nota.

Figuur 1 Toetsingskader zorg en ondersteuning aan GGSR op casusniveau

De criteria op casusniveau geven aan wanneer de zorg en ondersteuning voldoende is en gaan over de wijze waarop binnen de aanpak de zorg en ondersteuning aan gezinnen met geringe sociale redzaamheid wordt gevoerd.	
Thema	Criteria casusniveau
Toeleiding	- De aanpak is op tijd in gang gezet
Gezin centraal	- Het gezin is bij elke stap van de aanpak betrokken - De eigen kracht van het gezin wordt benut - Het sociale netwerk van het gezin wordt benut
De aanpak	- De aanpak is samenhangend - De aanpak is vasthoudend
Samenwerking	- Eén regisseur - Benodigde partijen* werken mee aan aanpak - Toereikende informatie
Continue	- De duur van de aanpak is toereikend - De aanpak is flexibel - De aanpak krijgt indien nodig een vervolg

* Denk aan schuldhulpverlening, bewindvoering, sociale zaken gemeente, maatschappelijk werk, (j-)GGZ, instellingen voor gezinsvoogdij & jeugdreclassering (bureau jeugdzorg en landelijk werkende instellingen), AMK, thuiszorg en -begeleiding, politie, gehandicaptenzorg, MEE, jeugd- en opvoedhulporganisaties, jeugdgezondheidszorg, woningbouw, onderwijs, arbeidsintegratie gemeente, huisarts, reclassering, voedselbank, CJG, UWV, leerplicht, jongerenwerk, enz.

² Bij de aanpak Gezinscoaching geldt de gezinscoach als de regisseur.

1.4 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 geeft een beknopte beschrijving van de aanpak Gezinscoaching. In deze nota gaat STJ in op een aantal specifieke thema's, om daarmee maatwerk te bieden en recht te doen aan de onderzochte aanpak. Er is een aantal thema's geselecteerd waarvan STJ vindt dat de aanpak Gezinscoaching heel positief werkt. De bevindingen van STJ over deze thema's zijn opgenomen in hoofdstuk 3: 'Wat gaat goed?'. In hoofdstuk 4: 'Wat kan beter?' zijn de bevindingen opgenomen over de thema's waarvoor STJ het belangrijk vindt dat de gemeente Lelystad met haar netwerkpartners verbeteringen doorvoert. Waar relevant is in deze hoofdstukken ook een relatie gelegd tussen de bevindingen van STJ op beleidsniveau (Uitkomsten Toezichtonderzoek Lelystad, september 2013) en de bevindingen van STJ in de praktijk. Hoofdstuk 3 en hoofdstuk 4 bevatten per thema een korte conclusie. Hoofdstuk 5 geeft vervolgens de algemene conclusie en aanbevelingen weer. Op 27 mei 2014 heeft een leerbijeenkomst plaatsgevonden in Lelystad, waar de bevindingen van STJ zijn gepresenteerd over de aanpak Gezinscoaching. Daarnaast is tijdens deze bijeenkomst nagedacht over de wijze waarop verbeteringen kunnen worden gerealiseerd. De uitkomsten van de leerbijeenkomst zijn opgenomen in hoofdstuk 6.

In de bijlage is per indicator beknopt weergegeven of de aanpak aan de indicatoren van het toetsingskader voldoet. De indicatoren die in de bijlage zijn uitgelicht met een kleur (groen of rood) vormen de centrale thema's van hoofdstuk 3 en hoofdstuk 4.

In de nota heeft STJ teksten uit de interviews gebruikt ter illustratie van de bevindingen. Waar nodig zijn deze aangepast om de herleidbaarheid naar personen te vermijden. Het betreft dus geen letterlijke citaten.

1.5 Verantwoording en vervolg

STJ realiseert zich dat deze rapportage de stand van zaken in 2013 weergeeft, een jaar waarin het denken over het sociale domein binnen de gemeenten in volle gang was. In januari 2014 is in de gemeente Lelystad de Kadernota Jeugdzorg vastgesteld, waarin onder andere het voornemen staat beschreven dat de gemeente via de methodiek WRAP-around care de kwetsbare doelgroepen in Lelystad zorg en ondersteuning wil gaan bieden waarmee het principe één gezin, één plan, één gezinscoach vorm krijgt.

STJ wil met deze rapportage aandacht vragen voor de groep gezinnen die het vanwege hun beperkingen nooit helemaal op eigen kracht, zonder enige vorm van stut of steun, zullen redden. De gemeente Lelystad zal worden gevraagd de verbeterpunten die geconstateerd zijn op te pakken en STJ over een jaar, zomer 2015, te laten weten op welke manier dit is gebeurd en met welke resultaten. STJ zal te zijner tijd daarvoor contact opnemen met de beleidsafdeling van de gemeente Lelystad.

2 Typering van de aanpak Gezinscoaching

2.1 Gezinnen in de aanpak

Gezinnen die voor de aanpak Gezinscoaching in aanmerking komen zijn aangemeld omdat er meerdere problemen in het gezin spelen op verschillende leefgebieden. Wat de problematiek specifiek maakt is de langdurigheid, de veelheid, de heftigheid en de complexiteit ervan, evenals de complexiteit van de gezinssystemen. Opvoeders zijn niet of onvoldoende in staat om alleen de problemen aan te pakken en hebben hulp en ondersteuning nodig in de opvoeding.

In 2013 kregen ongeveer 150 gezinnen in Lelystad ondersteuning vanuit deze aanpak.

2.2 Aanmelding

Interventie door een gezinscoach kan op verschillende wijzen tot stand komen. Een bij het gezin betrokken organisatie kan een gezin verwijzen, maar het gezin kan zelf ook een verzoek om hulp indienen. Hiernaast kunnen ook mensen uit de omgeving van het gezin, zoals familie of burens, het gezin aanmelden voor Gezinscoaching. Zo nodig kan de hulp door een gezinscoach verplicht worden opgelegd door Bureau Jeugdzorg.

2.3 Doel van de aanpak

De aanpak Gezinscoaching heeft als doelstelling het bevorderen van de zelfredzaamheid en het zelfoplossend vermogen van de ouders. Hiernaast beogen de gezinscoaches de positie van de kinderen te verbeteren door de pedagogische competenties van ouders te versterken.

2.4 Regie

Kenmerkend voor de aanpak is de outreachende werkwijze van de gezinscoach. De gezinscoach stapt op een gezin af, staat naast het gezin en helpt het gezin zelf oplossingen te vinden. Daarnaast sluit de gezinscoach aan bij de vraag van het gezin en de omstandigheden en mogelijkheden van het gezin. In de aanpak Gezinscoaching staat 'er zijn' voor het gezin voorop. Het creëren van een waardevolle nabije relatie tussen de gezinscoach en het gezin staat centraal. De gezinscoach beoogt hiermee de eigen kracht en mogelijkheden van het gezin te laten opbloeien. Hiernaast heeft de gezinscoach een regiefunctie in het geheel van hulp- en dienstverlening aan het gezin. De gezinscoach inventariseert welke professionals bemoeienis hebben met het gezin, bepaalt welke hulp nog meer nodig is (of welke hulp niet meer nodig is), coördineert de hulp en heeft een spilfunctie in de onderlinge afstemming en communicatie. Bovendien fungeert de gezinscoach als aanspreekpunt voor het gezin.

2.5 Betrokken partijen

De gemeente Lelystad zet gezinscoaches in vanuit Maatschappelijke Dienstverlening Flevoland (MDF). Gezinscoaches maken onderdeel uit van het samenwerkingsverband van het Centrum voor Jeugd en Gezin Lelystad. Per gezin nemen andere partijen deel aan de aanpak. Het zijn namelijk de partijen die betrokken (moeten) zijn om de problematiek binnen het gezin op te lossen of beheersbaar te maken. In wisselende samenstelling nemen bijvoorbeeld Bureau Jeugdzorg, (Jeugd)GGZ, Maatschappelijk Werk, Jeugdgezondheidszorg, school, politie, de leerplichtambtenaar, het consultatiebureau, de voedselbank en schuldhulpverlening deel.

2.6 Afgesproken werkwijze binnen de aanpak op basis van de notitie ‘De Gezinscoach van Maatschappelijke Dienstverlening Flevoland’

Bij de start van de aanpak brengt de gezinscoach samen met het gezin de problemen die in het gezin spelen in kaart. Hiernaast inventariseert de gezinscoach welke hulpverleningsinstanties al bij het gezin betrokken zijn. In samenwerking met het gezin formuleert de gezinscoach doelen en een strategie voor de aanpak. De behoeften van het gezin hebben hierbij prioriteit. Om het vertrouwen van het gezin te winnen, biedt de gezinscoach in de beginfase van de aanpak voornamelijk hulp bij praktische zaken, zoals het regelen van een woonruimte of financiële ondersteuning.

Tijdens de aanpak stimuleert en activeert de coach het gezin om zelf oplossingen te bedenken en zelf de problemen aan te pakken. Indien nodig verwijst de gezinscoach het gezin naar specialistische hulp en heeft een coördinerende taak in de uitvoering hiervan. De gezinscoach onderhoudt contact met betrokken professionals en organiseert indien nodig rondetafelgesprekken.

Zodra de doelen zijn bereikt en de problemen weer beheersbaar (of opgelost) zijn, rondt de gezinscoach de aanpak af. Het streven van de aanpak is het gezin zo snel als verantwoord is over te dragen aan reguliere hulpverlening. Voor gezinnen waarbij ook na de aanpak nog langdurige ondersteuning nodig is, is er in Lelystad een gezinsadviseur. De gezinsadviseur heeft, om de vinger aan de pols te houden, regelmatig contact met het gezin. Indien nodig kan de hulp (weer) opgeschaald worden naar de gezinscoach.

De gehanteerde methodiek is beschreven in de notitie ‘De Gezinscoach van Maatschappelijke Dienstverlening Flevoland’, deze wordt zoveel mogelijk gevolgd, maar iedere situatie verlangt maatwerk.

3 Wat gaat goed?

3.1 Het gezin heeft een belangrijke rol in de aanpak

Voor het welslagen van de aanpak is het belangrijk dat het gezin zelf actief wordt betrokken bij het in kaart brengen van de problemen, het bepalen van de doelen en de benodigde zorg en ondersteuning voor het gezin. Verder is van belang dat met het gezin gekeken wordt naar wat de gezinsleden zelf kunnen doen om de problemen op te lossen en beheersbaar te maken. Op die manier ontstaat er draagvlak voor de gekozen aanpak bij het gezin en wordt het gezin in zijn eigen kracht gezet.

Zie voor de gehanteerde criteria en normen het thema 'Gezin centraal' in het toetsingskader.

In de aanpak Gezinscoaching heeft STJ in alle casussen gezien dat het gezin een belangrijke rol heeft bij de aanpak van de problematiek. In de eerste fase van de aanpak bracht de gezinscoach samen met het gezin de problemen die speelden in kaart. Vervolgens stelde de gezinscoach samen met het gezin doelen op. De gezinsleden konden aangeven aan welke doelen zij als eerste wilden werken, deze doelen kregen prioriteit. In alle drie onderzochte casussen waren de behoeften van het gezin leidend in de aanpak.

Gezin: Samen hebben we bekeken wat er acuut nodig was, namelijk huisvesting. Vervolgens hebben we gezamenlijk doelen opgesteld voor de overige problemen.

Naast het centraal stellen van het gezin is het vergroten van de eigen kracht een belangrijk uitgangspunt van de aanpak Gezinscoaching van de gemeente Lelystad. STJ heeft gezien dat bij het opstellen en het prioriteren van de doelen samen met het gezin is bepaald wat het gezin zelf kon om de doelen te behalen. Als het gezin nog geen volledige verantwoordelijkheid kon dragen voor het behalen van doelen en hierbij ondersteuning nodig had, zette de gezinscoach professionals in. Het viel STJ op dat naarmate de aanpak Gezinscoaching vorderde, het gezin steeds meer zelfstandig werkte om doelen te behalen. Op deze manier werd het zelfoplossend vermogen van het gezin bevorderd en werd er gewerkt naar zelfredzaamheid. Het versterken van het zelfoplossend vermogen en de zelfredzaamheid van een gezin vergroot de kans dat het gezin het, na het beëindigen van de aanpak, afkan met reguliere hulpverlening en de regie kan voeren over hun eigen leven.

Gezin: Om de doelen te behalen, zijn er altijd afspraken gemaakt. Op die manier was het duidelijk wat ik zelf moest doen en waarbij ik hulp kreeg. Als iets me niet lukte sprong de gezinscoach altijd bij.

Gezin: De komst van de gezinscoach was erg belangrijk voor mij. In de periode dat ik vastliep had ik iemand nodig die mijn hand vasthield en dingen voor mij regelde. Want in die periode onthield ik niet alles en vergat ik zaken. Door de hulp van de gezinscoach heb ik het weer onder controle gekregen. Op het moment dat ik het weer aan kon liet de gezinscoach het ook weer aan mij over om zaken zelf op te pakken en te regelen.

In de onderzochte casussen was te zien dat de gezinscoach de afspraken over wat het gezin al zelf deed om de doelen te behalen en waar het nog hulp bij nodig had, in het dossier rapporteerde. Tijdens volgende contacten keek de gezinscoach samen met het gezin terug en werden afspraken zo nodig bijgesteld. Op deze manier hield de gezinscoach zicht op de voortgang van de problematiek en de mate waarin de ouders groeiden in hun eigen kracht.

STJ is positief over de bevinding dat in de gemeente Lelystad het gezin een belangrijke rol heeft bij de aanpak van hun problemen. Echter, een kanttekening moet hierbij worden gemaakt. Een risico van de belangrijke rol van het gezin binnen de aanpak is dat er teveel wordt meegegaan met de wensen van het gezin. Soms is het noodzakelijk dat een gezinscoach bepaalde hulpverlening in gang zet, tegen de wens van het gezin in.

Het was voor STJ duidelijk dat de gezinscoaches met overtuigingskracht ouders naar de benodigde zorg en ondersteuning probeerden te krijgen. Maar in een van de onderzochte casussen heeft STJ gezien dat de gezinscoach niet tegen de wens van het gezin in ging terwijl het, in de ogen van STJ, noodzakelijk was bepaalde hulpverlening in gang te zetten.

Indien het niet lukt om een ouder door middel van verleiding te laten werken aan het oplossen van bepaalde problematiek, vindt STJ het belangrijk dat de gezinscoach drangmaatregelen in zet. Het gebruik maken van drangmaatregelen kan ervoor zorgen dat dwang voorkomen wordt en dat gezinscoaches meer problemen vroegtijdig en met meer resultaat kunnen aanpakken.

Conclusie

STJ vindt het positief dat de gezinnen binnen de aanpak Gezinscoaching een belangrijke rol hebben bij het oplossen of beheersbaar maken van hun problemen. De gezinscoach brengt samen met het gezin de problemen die spelen in kaart en stelt samen met het gezin doelen op. Doelen waar het gezin als eerst aan wil werken krijgen prioriteit. Bovendien is de aanpak gericht op het versterken van het zelfoplossend vermogen van het gezin en het vergroten van hun zelfredzaamheid. De gezinscoach zet de gezinnen in hun eigen kracht door hen zoveel mogelijk zelfstandig doelen te laten behalen, maar hulp in te zetten waar nodig. Een keerzijde van de belangrijke rol van het gezin binnen de aanpak is dat het risico bestaat dat er teveel wordt meegegaan met de wensen van het gezin. Soms is het nodig dat de gezinscoach meer drang inzet om de gezinnen naar de benodigde zorg en ondersteuning te krijgen.

3.2 Nazorg goed geregeld

De duur van de aanpak moet zo lang zijn als nodig om de problemen van een gezin op te lossen of beheersbaar te maken. Ook na het afsluiten van de aanpak is het voor gezinnen met geringe sociale redzaamheid belangrijk dat de vinger aan de pols wordt gehouden om te voorkomen dat problemen (opnieuw) ontstaan of (opnieuw) escaleren.

Zie voor de gehanteerde criteria en normen het thema 'Continu' in het toetsingskader.

STJ heeft gezien dat de aanpak Gezinscoaching wordt afgesloten zodra de doelen grotendeels behaald zijn of de situatie beheersbaar is voor het gezin. In alle drie de casussen heeft de gezinscoach nazorg ingezet. In één van de onderzochte casussen heeft de gezinscoach een gezinsadviseur ingezet als vorm van nazorg. Uit een gesprek met het gezin kwam naar voren dat de gezinsadviseur één keer in de vier tot zes weken bij het gezin langsgaat. De gezinsadviseur geeft het gezin advies waar nodig en houdt een vinger aan de pols. Het was voor STJ zichtbaar dat de gezinscoach tijdens de overdracht aan de gezinsadviseur duidelijk heeft aangegeven dat indien problemen (opnieuw) ontstaan of (opnieuw) escaleren de adviseur dient op te schalen. De aanpak Gezinscoaching zal dan opnieuw worden opgestart.

Gezinscoach: Gelijk na het beëindigen van de aanpak is een gezinsadviseur in het gezin gestart. Zij fungeert als waakvlam en voorkomt dat het gezin weer in de problemen raakt.

Moeder: Gezinscoaching is gestopt, nu komt de gezinsadviseur. Ik wilde niet gelijk in het diepe gegooid worden, maar rustig afbouwen tot het moment dat ik het geheel zonder hulp kan.

In de twee andere onderzochte casussen heeft de gezinscoach, na het afronden van de aanpak Gezinscoaching, de regierol en de verantwoordelijkheden in het nazorgtraject overgedragen aan één van de bij het gezin betrokken professionals. STJ heeft gezien dat de gezinscoach samen met het gezin en de professional die de doorgezette hulpverlening coördineert, bespreekt welke doelen er tijdens de aanpak zijn behaald. Tevens is besproken welke doelen en bijbehorende problemen nog aandacht behoeven.

De gezinnen met geringe sociale redzaamheid en zeker de gezinnen met een beperkt of geen sociaal netwerk, hebben vaak langdurige ondersteuning nodig. Met de inzet van een adequaat nazorgtraject kan worden voorkomen dat deze gezinnen zich (weer) zorgmijgend gaan opstellen, terwijl de problemen in deze gezinnen bij beëindiging van de aanpak nog niet allemaal waren aangepakt of opgelost. Bovendien verkleint het houden van een vinger aan de pols de kans op terugval van deze gezinnen en kunnen op die manier nieuwe problemen in een vroegtijdig stadium worden gesignaleerd en opgepakt.

Conclusie

In de gemeente Lelystad wordt bij het afronden van de aanpak een nazorgtraject ingezet. De gezinscoach draagt de regierol over aan een van de bij het gezin betrokken professionals of creëert een waakvlamconstructie door het inzetten van een gezinsadviseur.

4 Wat kan beter?

4.1 Gezinscoaching hanteert geen één gezin, één plan

Het maken van en het werken volgens een gezamenlijk plan per gezin draagt ertoe bij dat betrokken professionals en het gezin bij het bieden van de zorg en ondersteuning dezelfde doelen voor ogen hebben. Het gezin, de regisseur en de professionals bepalen samen binnen het gezinsplan het te bewandelen pad. Het is de bedoeling dat in het plan is afgesproken wat het gezin gaat doen, wat de professionals doen en wanneer zij dit doen. Op deze wijze wordt de hulp en ondersteuning aan een gezin in samenhang geboden en raken er geen (onderliggende) problemen buiten beeld.

Zie voor de gehanteerde criteria en normen het thema 'De aanpak' en 'Samenwerking' in het toetsingskader.

STJ heeft gezien dat binnen de aanpak Gezinscoaching niet wordt gewerkt volgens de methodiek één gezin, één plan. In alle drie onderzochte casussen werkten de gezinscoaches in Lelystad als een spin in het web. De gezinscoaches stemden de doelen en de aanpak af met het gezin en onderhielden bilaterale contacten met de bij het gezin betrokken professionals. De professionals werkten ieder met een eigen plan voor het gezin of zijn gezinsleden. Er was geen overkoepelend plan en geen gezamenlijk overleg waar het gezin en alle betrokken professionals bij aanwezig waren. Daardoor ontbrak de benodigde coördinatie en samenhang in de aanpak van de problematiek. Uit een gesprek met een van de gezinscoaches kwam naar voren dat de coaches, indien zij dit noodzakelijk achten, een gezamenlijk overleg organiseren. Een gezamenlijk overleg maakt echter niet standaard deel uit van de aanpak. Het viel STJ op dat professionals die bij het gezin betrokken waren onderling weinig contact hadden. In twee van de drie onderzochte casussen waren ook niet alle professionals op de hoogte van het feit dat het gezin in de aanpak zat en dat er een gezinscoach bij het gezin betrokken was. In één casus zag zelfs een professional zichzelf als de centrale persoon die de zorg en ondersteuning aan het gezin op elkaar afstemt, terwijl er ook een gezinscoach betrokken was.

Professional 1: Er was geen centrale persoon in de casus X.

Professional 2: Ik was de centrale persoon in de casus X.

Door het ontbreken van een gezamenlijk plan en onderlinge afstemming en coördinatie kan het voorkomen dat niet alle partijen even betrokken zijn bij, dan wel commitment tonen ten aanzien van, de aanpak die voor het gezin is gekozen. In één van de onderzochte casussen stond een ouder lang op een wachtlijst voor behandeling van haar psychische problematiek. De wachtlijst had tot gevolg dat de problematiek van de ouder niet werd aangepakt, terwijl de psychische problematiek van de ouder invloed had op de overige problemen van het gezin. Dit zorgde voor stagnatie in de aanpak. Tijdens het gesprek met STJ vertelde de gezinscoach machteloos te staan tegenover de wachtlijst. Als de gezinscoach samen met het gezin en de betrokken professionals een gezamenlijk plan opstelt en gezamenlijk overlegmomenten organiseert, kunnen de betrokken professionals meer in samenhang tot de totale problematiek van het gezin een inschatting maken van de ernst van de situatie. De professionals zijn dan eerder geneigd invloed uit te oefenen op de wachtlijst-problematiek of komen gezamenlijk tot andere oplossingen voor de ouder. Ook kan een breed gedragen analyse over de noodzaak van het inzetten van bepaalde hulp die niet voorhanden is, het makkelijker maken om op te schalen om die hulp alsnog te krijgen.

Gezinscoach: Het concept één gezin, één plan had meer duidelijkheid kunnen geven waardoor de samenwerking beter was verlopen. De onderlinge samenwerking in Lelystad is toegenomen maar er bestaan naar mijn gevoel nog wel 'eilandjes'.

Een aanpak die in samenhang wordt uitgevoerd vergroot de efficiëntie van de ingezette hulpverlening. Hulptrajecten beïnvloeden elkaar en hulptrajecten die op elkaar aansluiten kunnen elkaar versterken. Het is daarom belangrijk dat de verschillende professionals op de hoogte zijn welke hulp er is ingezet in het gezin. Bovendien is het belangrijk dat professionals die betrokken zijn bij het gezin, bijvoorbeeld de school van de kinderen, weten welke problemen er spelen.

Conclusie

De aanpak Gezinscoaching hanteert niet de methode één gezin, één plan. . Verder maakt het organiseren van gezamenlijke overlegmomenten waarbij alle betrokken professionals en het gezin aanwezig zijn niet standaard deel uit van de aanpak. Hierdoor is er onvoldoende samenhang in de hulpverlening en in de onderlinge afstemming en coördinatie binnen de aanpak.

4.2 Niet voor alle problemen doelen gesteld

Voor het welslagen van de aanpak is het belangrijk dat voor alle problemen doelen worden gesteld. Indien er niet voor alle problemen doelen worden gesteld, bestaat het risico dat niet alle problemen van alle gezinsleden en alle leefgebieden worden aangepakt. Bovendien vergroot het niet aanpakken van alle problemen die spelen de kans op terugval nadat de aanpak is afgerond.

Zie voor de gehanteerde criteria en normen het thema 'Aanpak' in het toetsingskader.

In de onderzochte casussen zag STJ dat binnen de aanpak Gezinscoaching geen doelen worden gesteld voor meerderjarige kinderen en kinderen die niet permanent bij de hulpvragende ouder wonen. Met name de specifieke hulpvraag van de ouder wordt opgepakt, waardoor de problemen van deze kinderen onvoldoende in beeld kwamen. In een van de onderzochte casussen kwam naar voren dat ouders van een jong kind, ook na hun scheiding, veel strijd voerden om het kind. Het kind woonde de ene week bij moeder en de andere week bij vader. De aanpak richtte zich enkel op de problematiek van moeder. Er was geen gezamenlijk plan voor het gezin met doelen om het welzijn van het kind te borgen. Als een gezinscoach zich alleen richt op de problematiek van de hulpvragende ouder bestaat het risico dat er daarbij onvoldoende oog is voor de veiligheid en de ontwikkeling van de kinderen. In een andere casus maakte een (thuiswonende) meerderjarige dochter geen deel uit van de aanpak. Omdat zij kampte met problematiek ontving zij hulp, maar deze hulp stond los van de zorg en ondersteuning die vanuit de aanpak Gezinscoaching werd gegeven. Een gezamenlijk plan om de problemen van het gezin in samenhang en in afstemming aan te pakken ontbrak.

Gezinscoach: Iedere instelling bepaalt toch op zekere hoogte zijn eigen koers. Dit is ook besproken met een welzijnsorganisatie die zich in deze casus met name richtte op de oudste dochter en niet volledig geïnformeerd bleek te zijn over de situatie van de moeder. Dit leidde tot een plan voor de oudste dochter en een ander plan voor moeder met Gezinscoaching.

Conclusie

De hulpvraag van de ouders is leidend voor de aanpak die wordt ingezet. Daardoor blijven problemen van het gezin buiten beeld die wel aandacht behoeven. Om de aanpak te laten slagen is het belangrijk dat er doelen worden gesteld voor alle problemen van alle gezinsleden en hulp in samenhang wordt geboden.

4.3 Beperkte aandacht voor het opbouwen van een sociaal netwerk

Gezinnen met geringe sociale redzaamheid zullen, in meer of mindere mate, zorg en ondersteuning nodig houden om te voorkomen dat problemen opnieuw toenemen en voor het gezin zelf weer onbeheersbaar worden. Het sociale netwerk van een gezin kan helpen bij het leveren van de benodigde stut en steun. Het gezin raakt in zijn eigen kracht als het niet hoeft aan te kloppen bij professionele instanties maar hun leven met behulp van familie en vrienden op orde kan krijgen en houden.

Zie voor de gehanteerde criteria en normen het thema 'Gezin centraal' in het toetsingskader.

Eerder concludeerde STJ dat het gezin bepalend is in de aanpak van de problematiek. Echter, binnen het toetsingskader valt onder het thema 'Gezin centraal' ook het vergroten en inzetten van het sociaal netwerk. STJ heeft gezien dat, ondanks dat het gezin voortdurend bij de aanpak van de problemen betrokken is, binnen de aanpak Gezinscoaching beperkt aandacht uitgaat naar het inzetten en vergroten van het sociale netwerk.

STJ heeft gezien dat de gezinscoaches op de hoogte zijn van wie er deel uit maken van het sociaal netwerk rondom het gezin. Echter, het inzetten en het uitbreiden van het sociaal netwerk is geen structureel punt in de aanpak. De gezinscoaches verkennen tussentijds onvoldoende of en welke rol het netwerk kan spelen. In een van de onderzochte casussen heeft de gezinscoach geprobeerd het sociale netwerk van moeder te vergroten door haar te verwijzen naar een punt waar zij in contact kon komen met andere moeders. Moeder is hier echter maar één keer naar toe geweest en dit heeft niet geleid tot een vergroting van haar netwerk. De gezinscoach heeft hierna moeder niet gemotiveerd om nogmaals naar het punt toe te gaan en heeft verder geen actie ondernomen om het netwerk uit te bereiden.

Gezin: Ik heb wel wat familie, maar ze wonen ver weg. Mijn moeder komt wel langs maar zij heeft haar eigen problematiek.

In een andere casus gaf de gezinscoach tijdens het gesprek met STJ aan dat het sociaal netwerk van moeder zeer beperkt was en geen bijdrage kon leveren aan de aanpak. Uit het gesprek met één van de betrokken professionals bleek dat er twee oma's positief betrokken waren en een rol speelden in het leven van het kind. De gezinscoach heeft onvoldoende onderzocht welke rol het netwerk van dit gezin kon spelen binnen de aanpak.

Professional: Ik ben op huisbezoek geweest bij vader en daar waren ook de twee oma's van het kind bij aanwezig. Moeder was die dag niet aanwezig.

Conclusie

De gezinscoaches in Lelystad weten wie er binnen het sociale netwerk aanwezig zijn maar gaan onvoldoende na wat het sociale netwerk kan betekenen voor de zorg en ondersteuning aan het gezin. Ook het opbouwen van een (positief) sociaal netwerk maakt geen deel uit van de aanpak. Voor alle onderzochte casussen geldt dat de ondersteuning van de gezinnen vanuit het sociale netwerk beter vorm had kunnen krijgen als de gezinscoaches tijdens de aanpak meer aandacht hadden besteed aan het in kaart brengen welke rol het netwerk kon spelen en de voorbereiding ervan. De aanpak Gezinscoaching is erop gericht om de eigen kracht en de zelfredzaamheid van het gezin te vergroten. Om dit ook na het afsluiten van de aanpak te borgen is het van belang voldoende stut en steun te organiseren door de opbouw van een sociaal netwerk. Indien problemen zich (opnieuw) aandienen kan het gezin terecht bij dit sociale netwerk. Het is daarom belangrijk dat er in de aanpak structureel aandacht wordt besteed aan het sociale netwerk en er telkens opnieuw wordt bezien of het netwerk kan worden ingezet of worden uitgebreid.

5 Algemene conclusie en aanbevelingen

5.1 Algemene conclusie

STJ heeft onderzocht hoe de zorg en ondersteuning voor gezinnen met geringe sociale redzaamheid in de gemeente Lelystad in de praktijk uitpakt. STJ heeft een selectie gemaakt van drie gezinnen die aan de STJ-definitie van GGSR voldoen en waarvan de aanpak Gezinscoaching recentelijk was afgesloten. STJ-inspecteurs hebben gesproken met de gezinnen, de betrokken gezinscoaches en per gezin drie, bij de aanpak betrokken, professionals. Ook zijn de gezinsplannen geanalyseerd. De gemeente Lelystad beoogt met de aanpak Gezinscoaching de eigen kracht en zelfredzaamheid van de gezinnen met geringe sociale redzaamheid te vergroten. Ook het organiseren van een goed georganiseerd nazorgtraject acht de gemeente Lelystad belangrijk. Beide onderdelen springen er in het onderzoek naar de werking van de aanpak in de praktijk positief uit. Zowel deze twee onderdelen, als twee onderdelen die verbetering behoeven worden hieronder nader beschreven.

De gemeente Lelystad en haar netwerkpartners slagen er goed in de zelfredzaamheid en het zelf-oplossend vermogen van de gezinnen met geringe sociale redzaamheid te vergroten. De gezinnen hebben een belangrijke rol in het oplossen of beheersbaar maken van hun problemen. De gezinscoach brengt samen met het gezin de problemen die spelen in kaart en stelt samen met het gezin doelen op. Doelen waar het gezin als eerst aan wil werken krijgen prioriteit. Bovendien laten de gezinscoaches de gezinnen zoveel mogelijk zelfstandig doelen behalen, maar zetten hulp in waar nodig. Dit zet de gezinnen in hun eigen kracht. Een risico van de belangrijke rol die het gezin speelt binnen de aanpak, is dat er teveel wordt meegegaan met de wensen van het gezin en er niet wordt gewerkt aan problemen waar het gezin niet aan wil werken.

Een ander onderdeel dat er in de aanpak Gezinscoaching positief uitspringt, is de manier waarop de gemeente Lelystad een nazorgtraject inzet. Na het afronden van de aanpak draagt de gezinscoach de regierol over aan een van de bij het gezin betrokken professionals of creëert een waakvlamconstructie door het inzetten van een gezinsadviseur. De manier waarop het nazorgtraject in Lelystad is georganiseerd vergroot de kans dat aangeleerde vaardigheden en behaalde resultaten worden vastgehouden.

Binnen de aanpak Gezinscoaching zijn drie thema's waarvan STJ het belangrijk vindt dat de gemeente Lelystad met haar netwerkpartners verbeteringen doorvoert. De gezinscoach onderhoudt bilaterale contacten met de betrokken professionals. De aanpak Gezinscoaching hanteert in de praktijk geen één gezin, één plan. Verder maakt het organiseren van gezamenlijke overlegmomenten waarbij alle betrokken professionals en het gezin aanwezig zijn niet standaard deel uit van de aanpak. Hierdoor is de mate van onderlinge afstemming en coördinatie en samenhang in de aanpak van de problematiek onvoldoende. Door het ontbreken van een gezamenlijk plan voor het gezin kan het voorkomen dat niet alle relevante professionals betrokken zijn bij de aanpak.

Hiernaast heeft STJ gezien dat binnen de aanpak Gezinscoaching niet voor alle problemen van alle gezinsleden doelen worden gesteld. De hulpvraag van de ouder is leidend waardoor problemen van andere gezinsleden buiten beeld kunnen blijven.

In de door STJ onderzochte casussen was het eindresultaat voor de betrokken gezinnen in de aanpak Gezinscoaching voldoende. Echter, voor gezinnen die zeer zorgmijndend zijn of gezinnen waarbij sprake is van zware problematiek en waarbij een groot aantal professionals betrokken is, is de huidige werkwijze niet afdoende. Gezien het ontbreken van één gezin, één plan en gezamenlijke overlegmomenten waarbij alle betrokken professionals aanwezig zijn bestaat het risico dat niet alle problemen van alle gezinsleden op alle leefgebieden in beeld komen en in samenhang effectief worden aangepakt. Belangrijke – oorzakelijke – problemen kunnen hierdoor blijven liggen, of pas aan bod komen als ook die problemen zodanig geëscaleerd zijn dat ze acuut zijn geworden.

Verder valt op dat binnen de aanpak Gezinscoaching de aandacht beperkt uitgaat naar het sociaal netwerk. De gezinscoaches weten wie er binnen het sociale netwerk aanwezig zijn, maar gaan onvoldoende na wat het sociale netwerk voor het gezin kan betekenen voor de zorg en ondersteuning aan het gezin. De gezinnen uit de door STJ onderzochte casussen beschikken over een beperkt sociaal netwerk, echter de opbouw van dit netwerk is geen structureel punt van aandacht binnen de aanpak.

De uitdaging ligt er voor de gemeente Lelystad en haar netwerkpartners in om het goede van de aanpak Gezinscoaching te behouden en de verbeterpunten op te pakken. Dit ongeacht de wijze waarop de gemeente Lelystad de zorg en ondersteuning voor gezinnen met een geringe sociale redzaamheid na de transitie van de jeugdzorg uiteindelijk belegt.

5.2 Aanbevelingen

Het is belangrijk dat deze groep kwetsbare gezinnen tijdig de juiste zorg en ondersteuning krijgt. Om dit te realiseren adviseert STJ dat de gemeente Lelystad samen met haar netwerkpartners de aanpak Gezinscoaching op de volgende punten aanscherpt:

- **Ga werken volgens één gezin, één plan.** STJ vindt het essentieel dat de gezinscoach en de professionals aandacht besteden aan het opstellen van een plan voor het hele gezin. Maak voor elk gezin een gezinsplan, waarin duidelijk is welke professionals bij het gezin zijn betrokken, aan welke gezamenlijke doelen het gezin en de professionals werken en op welke wijze het gezin met de professionals deze doelen bereikt. Maak het plan dynamisch, zodat de gezinscoach en professionals doelen kunnen toevoegen en kunnen aangegeven als een doel bereikt is. De gezinscoach fungeert hierbij als regisseur.
- **Verbeter de samenhang in de aanpak.** Organiseer tussentijdse overlegmomenten waarbij het gezin en alle betrokken professionals bij aanwezig zijn. Overlegmomenten waarin met het gezin en alle professionals wordt teruggekeken helpen om vast te stellen wat tot nu toe is bereikt bij de gezinnen en waaraan nog gewerkt moet worden. Hiernaast zorgen tussentijdse overlegmomenten ervoor dat de 'neuzen dezelfde kant op staan' en dat er in samenhang wordt gewerkt aan de nog openstaande doelen.
- **Maak meer gebruik van verschillende drangmaatregelen.** STJ beveelt aan om meer gebruik te maken van drangmaatregelen in de aanpak. Het gat tussen verleiden en het inzetten van dwang, zoals het doen van een zorgmelding, is nu te groot. STJ vindt het essentieel dat ook problemen waar ouders niet aan willen werken, maar die wel bepalend zijn voor het slagen van de aanpak, worden aangepakt. Als het verleiden van gezinnen om bepaalde zorg en ondersteuning te accepteren niet afdoende is, zorg dan dat er een breed assortiment aan drangmaatregelen beschikbaar is om in te zetten. Voor deze zorgmijdende gezinnen is het gebruiken van de wortel-en-stok-methode een van de manieren om hen bepaalde zorg en ondersteuning te laten accepteren. Of je daarbij moet starten met het voorhouden van de wortel (iets wat de gezinnen graag willen bereiken of willen hebben) of start met de stok (iets wat gezinnen graag willen vermijden of willen voorkomen) is afhankelijk van de situatie en omstandigheden waarin een gezin zich bevindt.
- **Stel voor alle problemen doelen op.** STJ beveelt aan om voor alle problemen van alle gezinsleden doelen op te stellen. Er dienen doelen te worden opgesteld voor problemen van kinderen die actief deel uitmaken van het gezin, ook als deze problemen niet binnen de hulpvraag van de ouder vallen.
- **Zorg dat het opbouwen van een sociaal netwerk structurele aandacht krijgt in de aanpak.** STJ beveelt aan per gezin te onderzoeken wat mogelijk is om het sociale netwerk te betrekken bij de zorg en ondersteuning en tussentijds telkens opnieuw te bekijken of het netwerk kan worden ingezet of worden uitgebreid. Het sociale netwerk van een gezin kan helpen bij het leveren van de benodigde stut en steun. Het gezin raakt nog meer in zijn eigen kracht als het niet hoeft aan te kloppen bij professionele instanties maar hun leven met behulp van familie en vrienden op orde kan krijgen en houden.

6 Uitkomsten leerbijeenkomst 27 mei 2014

Op 27 mei 2014 vond in Lelystad een leerbijeenkomst plaats om de bevindingen van de samenwerkende jeugdinspecties, zoals weergegeven in deze nota, te presenteren. Bij de bijeenkomst waren beleidsmedewerkers van de gemeente Lelystad aanwezig en managers en professionals van de volgende organisaties: MDF, Kwintes, GGD Flevoland, Stichting Vitree en Triade Lelystad.

Tijdens de bijeenkomst is in groepjes gewerkt aan de uitwerking van de volgende aanbevelingen: ga werken volgens één gezin, één plan, organiseer multidisciplinair overleg en zorg dat het opbouwen van een sociaal netwerk structurele aandacht krijgt in de aanpak.

De gemeente laat weten blij te zijn met de bevindingen uit het onderzoek. Zowel wat de inhoud als de timing betreft. De inhoud sluit goed aan bij wat de gemeente op korte termijn wil verbeteren, onder andere door het ontwikkelen van Jeugd en Gezinsteams.

De nieuwe werkwijze met Jeugd en Gezinsteams biedt verschillende aanknopingspunten om aan de aanbevelingen te werken. Bijvoorbeeld het stimuleren van de eigen kracht van het gezin, het kunnen bieden van maatwerk en het uitbreiden van de samenwerking tussen professionals. Daarbij wordt straks ook gebruik gemaakt van de zelfredzaamheidsmatrix, waarmee de mate van zelfredzaamheid van het gezin op diverse domeinen in kaart wordt gebracht. Daarbij kan ook de eigen regie van het gezin in de matrix gekoppeld worden aan de rol van de professional: wat heb je in de uitvoering nodig en hoe en wanneer moet samenwerking met een andere professional worden gezocht om de specifieke ondersteuning goed te kunnen bieden. De gemeente heeft de onderlinge discussies in de leerbijeenkomst als positief ervaren, ook omdat de aanwezigen zich konden vinden in de verbeterpunten en hoe dit in de toekomst gezamenlijk opgepakt kan worden.

Wat de gezamenlijkheid betreft vindt de gemeente dat de onderlinge samenwerking meer 'gewoon' moet worden, 'samenwerken in plaats van op- en afschalen', niet alleen met specialisten, maar ook met de mensen uit de basisvoorzieningen. Daarmee wordt de basis ook versterkt. Daarnaast laat de gemeente weten dat zij ook vrijwilligers en andere welzijnsorganisaties als belangrijke ondersteuning zien naast de Jeugd en Gezinsteams, om samen te werken aan de begeleiding voor de eigen kracht en het sociale netwerk van de kwetsbare doelgroep.

De gemeente sluit de leerbijeenkomst af met een dankwoord voor de inbreng van iedereen, waaronder STJ. De hoop wordt uitgesproken dat STJ zich na een bepaalde periode laat uitnodigen om geïnformeerd te worden over de vorderingen en de verbeteringen van de aanbevelingen.

Bijlage 1: Beoordeling indicatoren toetsingskader zorg en ondersteuning GGSR

Samenwerkend Toezicht Jeugd heeft de aanpak 'Gezinscoaching' getoetst aan de hand van vijf thema's voor verantwoorde zorg en ondersteuning voor gezinnen met een geringe sociale redzaamheid. De vijf thema's zijn:

- **Toeleiding:** de gezinnen worden tijdig bereikt met de aanpak.
- **Gezin centraal:** de aanpak stelt het gezin en zijn sociale netwerk centraal.
- **De aanpak:** de aanpak is planmatig, samenhangend en vasthoudend.
- **Samenwerking:** er moet een regisseur zijn en goede samenwerking van alle partijen rondom het gezin.
- **Continu:** de aanpak is flexibel, de duur toereikend met indien nodig een vervolg.

Deze thema's zijn verder uitgewerkt in criteria en bijbehorende indicatoren. De onderstaande tabel bevat de bevindingen van STJ per indicator uit het toetsingskader, waarmee STJ beoordeelt of op casusniveau de zorg en ondersteuning aan gezinnen met geringe sociale redzaamheid op toereikende wijze wordt uitgevoerd. Per indicator wordt aangegeven of de zorg en ondersteuning vanuit de aanpak daaraan voldoet (✓) dan wel of er een verbeterpunt is (X).

De indicatoren die in deze bijlage zijn uitgelicht met een kleur (groen of rood) vormen de centrale thema's van hoofdstuk 3 en hoofdstuk 4.

Toeleiding		
Criteria	Indicatoren	Bevindingen
De aanpak wordt op tijd in gang gezet	Het gezin valt onder de definitie GGSR	✓ De juiste gezinnen komen in de aanpak. De onderzochte gezinnen kampen met problemen op verschillende leefgebieden.
	Het gezin wordt aangemeld voor de aanpak	✓ De gezinnen zijn aangemeld voor de aanpak.
	De aanpak start direct na het moment dat het gezin hiervoor is aangemeld	✓ De aanpak start binnen vier weken nadat het gezin is aangemeld.

Gezin Centraal		
Criteria	Indicatoren	Bevindingen
Het gezin wordt bij elke stap van de aanpak betrokken	De probleemanalyse is met het gezin gemaakt.	✓ De gezinsleden worden actief betrokken bij het in kaart brengen van de problemen op de verschillende leefgebieden.
	De doelen zijn met het gezin bepaald	✓ De gezinsleden denken actief na over wat zij willen bereiken en aan de hand hiervan stelt de gezinscoach samen met het gezin doelen op.
	De aanpak is met het gezin bepaald	✓ De gezinsleden kunnen aangeven aan welke doelen zij als eerst willen werken, deze doelen krijgen zoveel mogelijk prioriteit.
	De evaluatie vindt samen met het gezin plaats	✓ Bij de afronding van de aanpak vindt een evaluatie plaats tussen het gezin en de gezinscoach.
De eigen kracht van het gezin wordt ondersteund en benut	Met het gezin wordt bekeken welke problemen zij zelf kunnen oplossen	✓ Bij het opstellen en het prioriteren van de doelen bepaalt de gezinscoach samen met het gezin wat het gezin zelf kan doen om de doelen te behalen.
	Het gezin wordt geholpen met problemen die zij (nog) niet zelf kunnen oplossen	✓ Als het gezin nog geen volledige verantwoordelijkheid kan dragen voor het behalen van doelen en hierbij ondersteuning nodig heeft, zet de gezinscoach professionals in. Naarmate de aanpak vordert werkt het gezin steeds meer zelfstandig om doelen te behalen. Op deze manier wordt het zelfoplossend vermogen van het gezin vergroot en wordt er gewerkt naar zelfredzaamheid.
Het sociale netwerk van het gezin wordt benut	Het sociale netwerk van het gezin is in kaart gebracht	✓ In twee van de drie onderzochte casussen weten de gezinscoaches wie deel uitmaakt van het sociale netwerk van het gezin.
	Er is bepaald welke personen in het sociale netwerk een rol kunnen spelen bij de aanpak	✗ In twee van de drie onderzochte casussen heeft de gezinscoach aan het begin van de aanpak bepaald welke rol het sociale netwerk kan spelen bij de aanpak. Echter, voor alle onderzochte casussen geldt dat de ondersteuning van de gezinnen vanuit het sociale netwerk beter vorm had kunnen krijgen als de gezinscoaches tussentijds hadden verkend of en welke rol het netwerk kan spelen.
	Als een (positief) sociaal netwerk ontbreekt, maakt het opbouwen hiervan deel uit van de aanpak	✗ Het opbouwen van een sociaal netwerk is geen structureel punt in de aanpak.

Aanpak		
Criteria	Indicatoren	Bevindingen
De aanpak is samenhangend	Er is een analyse van de problemen van het gezin en de gezinsleden	✓ Tijdens de intakefase inventariseert de gezinscoach samen met het gezin de problemen die spelen.
	Er zijn doelen gesteld voor alle problemen	✗ De gezinscoaches brengen alle problemen in kaart maar stellen niet voor alle problemen doelen op.
	Er is een gezamenlijk plan voor het gezin	✗ De aanpak Gezinscoaching hanteert geen één gezin, één plan, één regisseur. De professionals werken ieder met een eigen plan voor het gezin of zijn gezinsleden. Er is geen overkoepelend plan en geen gezamenlijk overleg waardoor samenhang ontbreekt.
	De aanpak heeft betrekking op de problemen van alle gezinsleden en op alle leefgebieden	✗ De aanpak heeft geen betrekking op alle problemen van alle gezinsleden en op alle leefgebieden. Er worden geen doelen opgenomen voor meerderjarige kinderen uit het gezin en kinderen die niet permanent bij de hulpvragende ouder wonen.
	Er vindt een gezamenlijke evaluatie plaats van de resultaten van de aanpak voor het gezin	✗ De gezinscoaches organiseren geen gezamenlijke evaluatie waarbij samen met het gezin en de professionals terug wordt gekeken op wat er voor en met het gezin is bereikt. Wel vindt een evaluatie plaats tussen het gezin en de gezinscoach.
De aanpak is vasthoudend	De netwerkpartners werken outreachend	✓ Zowel de gezinscoach als de hulpverleners werken outreachend. De gezinscoaches en hulpverleners zochten actief contact met het gezin.
	Het gezin wordt niet losgelaten	✓ Niet loslaten wil zeggen dat de professionals indien nodig alle beschikbare mogelijkheden benutten (vrijwillig, verleidend, verplichtend). De aanpak scoort op dit moment voldoende op dit punt. Echter, binnen de aanpak bestaat het risico dat er teveel wordt meegegaan met de wensen van het gezin. In één casus was de keuze van een ouder om niet te werken aan een probleem bepalend. Een verplichtend karakter ontbrak.

Samenwerking

Criteria	Indicatoren	Bevindingen
Eén regisseur	Er is één centrale persoon voor het gezin die de zorg en ondersteuning aan het gezin op elkaar afstemt (de regisseur)	✓ De gezinscoach is de centrale persoon voor het gezin. De gezinnen weten wie de gezinscoach is en welke rol de coach vervult.
	De regisseur is bij het gezin betrokken voor de gehele duur van de aanpak.	✓ Er zijn geen wisselingen geweest, de gezinscoaches waren vanaf het begin tot het eind betrokken.
	De netwerkpartners erkennen de rol van de regisseur	✓ In twee van de drie onderzochte casussen wisten de professionals wie de gezinscoach was en erkenden zij de rol van de coach.
	De regisseur heeft vertrouwen van het gezin	✓ In alle onderzochte casussen is duidelijk zichtbaar dat de gezinscoach het vertrouwen heeft van het gezin. Het gezin voelt zich gesteund door de gezinscoach.
	De regisseur zorgt ervoor dat eventuele stagnaties in de zorg en ondersteuning worden opgeheven (NB: opschalen)	✓ In twee van de drie onderzochte casussen is er geen sprake geweest van stagnatie in de zorg.
Benodigde partijen werken mee aan de aanpak	De partijen die relevant zijn, maken deel uit van de aanpak	✗ Omdat er binnen de aanpak niet voor alle spelende problemen doelen worden gesteld, zijn niet alle partijen die relevant zijn betrokken bij de aanpak.
	De netwerkpartners houden zich aan de gemaakte afspraken voor het gezin	✓ De gezinscoaches maken bilaterale afspraken met de bij het gezin betrokken professionals en daar houden zij zich aan.
Toereikende informatie	De beschikbare informatie over het gezin is toereikend om: <ul style="list-style-type: none"> - Een probleemanalyse te maken - Doelen te bepalen - De aanpak te bepalen 	✓ De gezinscoaches onderhouden bilateraal contact met de bij het gezin betrokken professionals. In de onderzochte casussen was de beschikbare informatie over het gezin toereikend om een probleemanalyse te maken, doelen te bepalen en de aanpak te bepalen.
	De beschikbare informatie is toereikend om de problemen in samenhang aan te pakken	✓ Door betrokken professionals is aangegeven dat zich geen problemen hebben voorgedaan in het delen van informatie. Dit laat onverlet dat, gezien het oordeel bij 'één gezin, één plan', STJ van mening is dat problemen meer in samenhang kunnen worden aangepakt. Bovendien ziet STJ hier een risico. De gezinscoaches werken als een spin in het web en wisselen bilateraal informatie uit met de betrokken professionals. Gezien het ontbreken van één gezin, één plan en gezamenlijke overlegmomenten bestaat de kans dat professionals onvoldoende op de hoogte zijn van wie wat doet binnen het gezin. Zo kunnen verschillende hulpverlenings-trajecten naast elkaar bestaan in plaats van in samenhang.

Continu

Criteria	Indicatoren	Bevindingen
De duur van de aanpak is toereikend	De aanpak loopt door totdat de problemen zijn opgelost of beheersbaar zijn	✓ De trajectduur kan variëren van één gesprek tot een contact met het systeem van meer dan twee jaar. STJ heeft gezien dat de aanpak door loopt totdat de doelen grotendeels behaald zijn of de situatie beheersbaar is voor het gezin.
De aanpak is flexibel	De regisseur is in staat om de intensiteit van de zorg en de ondersteuning te verminderen of vermeerderen	✓ De gezinscoach zorgt dat de intensiteit van zorg en ondersteuning aansluit bij wat het gezin op dat moment nodig heeft. Gaandeweg het traject draagt het gezin steeds meer verantwoordelijkheid voor het aanpakken van de problematiek en vermindert de inzet van de professionals.
	De regisseur slaagt erin om tijdens de aanpak de benodigde zorg en ondersteuning in te schakelen	✓ In twee van de drie onderzochte casussen is het de gezinscoach gelukt tijdens de aanpak de benodigde zorg en ondersteuning in te schakelen.
	De inzet van de benodigde zorg en ondersteuning is tijdig	✗ In twee van de drie onderzochte casussen hebben de moeders op een wachtlijst gestaan. De gezinscoaches waren hierdoor niet in staat de benodigde zorg tijdig in te zetten.
De aanpak krijgt indien nodig een vervolg	De regisseur bekijkt aan het einde van de aanpak wat nog aan zorg en ondersteuning nodig is en regelt dat op maat	✓ De gezinscoaches sluiten de aanpak af zodra de doelen grotendeels behaald zijn of de situatie beheersbaar is voor het gezin en zet een nazorgtraject in. De gezinscoach draagt de regierol over aan een van de bij het gezin betrokken professionals of creëert een waakvlamconstructie door het inzetten van een gezinsadviseur.

Meer informatie

Samenwerkend Toezicht Jeugd

Postadres

Samenwerkend Toezicht Jeugd

Postbus 19201

3501 DE Utrecht

info@jeugdinspecties.nl

www.jeugdinspecties.nl